

JOHANNES
VOOR
IEDEREEN

DEEL 1

Eerder verschenen in deze serie
Matteüs voor iedereen, twee delen
    Marcus voor iedereen
    Lucas voor iedereen, twee delen
Paulus voor iedereen, Romeinen, twee delen
    Paulus voor iedereen, 1 Korintiërs
    Paulus voor iedereen, 2 Korintiërs
Paulus voor iedereen, Galaten, Tessalonicenzen
    Paulus voor iedereen, Gevangenisbrieven
    (Efeze, Filippenzen, Kolossenzen, Filemon)

JOHANNES
voor
IEDEREEN

DEEL 1
HOOFDSTUK 1-10

MET BIJBELSTUDIEGIDS

TOM
WRIGHT

*Voor Oliver,
denkend aan Johannes' woorden over de vader en de zoon*

© Nicholas Thomas Wright 2002, 2004

Oorspronkelijk uitgever Society for Promoting Christian Knowledge,
Londen

Oorspronkelijke titel *John for Everyone, Part 1*

© Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker, 2016

De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands
Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

Vertaling Martin Strengholt

Omslagontwerp Monica Capoferri

Omslagfoto Andrea Rossi

www.uitgeverijvanwijnen.nl

ISBN 9789051943122

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvou-
digd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without
previous written permission from the publisher.

INHOUD

<i>Introductie</i>		7
<i>Kaart van Palestina</i>		10
Johannes 1,1-18	Het mens geworden Woord	11
Johannes 1,19-28	Het getuigenis van Johannes	17
Johannes 1,29-34	Het lam en de Geest	21
Johannes 1,35-42	De eerste leerlingen	25
Johannes 1,43-51	Filippus en Natanaël	28
Johannes 2,1-12	Water wordt wijn	32
Johannes 2,13-25	Jezus in de tempel	36
Johannes 3,1-13	Jezus en Nikodemus	40
Johannes 3,14-21	De slang en de liefde van God	45
Johannes 3,22-36	De bruidegom en zijn vrienden	49
Johannes 4,1-15	De Samaritaanse vrouw	53
Johannes 4,16-26	Jezus en de vrouw	58
Johannes 4,27-42	Zaaier en maaier verheugen zich samen	62
Johannes 4,43-54	De zoon van de hoveling	66
Johannes 5,1-9a	De genezing van de lamme	70
Johannes 5,9b-18	Gods Zoon ondermijnt de sabbat!	74
Johannes 5,19-29	Het komende oordeel	78
Johannes 5,30-38	Het bewijs waarop Jezus een beroep doet	82
Johannes 5,39-47	Jezus en Mozes	85
Johannes 6,1-15	Het voeden van de vijfduizend	89
Johannes 6,16-25	Jezus loopt over het water	93
Johannes 6,26-35	Brood uit de hemel	96
Johannes 6,36-46	De wil van de Vader	101
Johannes 6,47-59	Het eten en drinken van de Mensenzoon	104

INHOUD

Johannes 6,60-71	Onenigheid onder Jezus' volgelingen	109
Johannes 7,1-9	Jezus en zijn broers	113
Johannes 7,10-18	Verskillende meningen over Jezus	117
Johannes 7,19-30	Mozes en de messias	121
Johannes 7,31-39	Rivieren van levend water	125
Johannes 7,40-52	Waar komt de messias vandaan?	129
Johannes 7,53-8,11	Overspel en hypocrisie	132
Johannes 8,12-20	Het licht voor de wereld	137
Johannes 8,21-29	Van beneden of van boven	141
Johannes 8,30-36	De waarheid zal u bevrijden	144
Johannes 8,37-47	Kinderen van Abraham – of van de duivel	148
Johannes 8,48-59	Voor Abraham er was, 'ben ik er'	152
Johannes 9,1-12	De blindgeboren man	156
Johannes 9,13-23	De ouders van de blindgeborene	160
Johannes 9,24-34	Komt Jezus van God?	165
Johannes 9,35-41	Zien en niet zien	169
Johannes 10,1-10	De goede herder	173
Johannes 10,11-18	De herder en de schapen	177
Johannes 10,19-30	De messias en de Vader	181
Johannes 10,31-42	Godslastering!	185
	<i>Woordenlijst</i>	190
	BIJBELSTUDIEGIDS	211
	<i>geschreven samen met Kristie Berglund</i>	

INTRODUCTIE

De allereerste keer dat iemand in het openbaar de mensen over Jezus vertelde, was het heel duidelijk: deze boodschap is voor *iedereen*.

Het was een geweldige dag – het wordt wel de geboortedag van de kerk genoemd. De machtige wind van Gods geest had door de volgelingen van Jezus gewaaid, waardoor ze vervuld waren van een nieuwe vreugde en zich van Gods aanwezigheid en kracht bewust waren. Hun leider, Petrus, had een paar weken daarvoor nog gehuild als een baby, omdat hij vloekend bezworen had dat hij Jezus niet eens kende. Nu stond hij aan een enorme menigte uit te leggen dat er iets was gebeurd wat de wereld voorgoed had veranderd. Wat God voor hem, Petrus, had gedaan, begon hij nu voor de hele wereld te doen: nieuw leven, vergeving, nieuwe hoop en kracht begonnen te bloeien als lentebloemen na een lange winter. Een nieuw tijdperk was begonnen, waarin de levende God nieuwe dingen zou gaan doen in de wereld – en het zou beginnen op die plaats, op dat tijdstip met de mensen die toen naar hem aan luisterden.

‘De belofte is voor *jullie*,’ zei hij, ‘en voor jullie kinderen en voor iedereen die ver weg is’ (Handelingen 2,39). Het was niet alleen voor de persoon die naast je stond. Het was voor iedereen.

Petrus’ woorden kwamen uit: binnen een opvallend korte tijd verspreidde de jonge beweging zich over het grootste gedeelte van de in die tijd bekende wereld. En één manier waarop de belofte aan iedereen bekend werd, was door de geschriften van de eerste christelijke leiders. Deze korte werken – voor het grootste gedeelte brieven en verhalen over

INTRODUCTIE

Jezus – werden wijdverspreid en gretig gelezen. Ze waren nooit bedoeld voor een religieuze of intellectuele elite. Vanaf het eerste begin waren ze bedoeld voor iedereen.

Dit is in onze tijd niet anders. Natuurlijk, het is van belang dat sommige mensen tijd en zorg besteden aan het historische bewijs, de betekenis van de originele woorden (de eerste christenen schreven in het Grieks) en het precieze, bijzondere effect van wat verschillende schrijvers zeiden over God, Jezus, de wereld en zichzelf. Deze serie, de *Bijbel voor iedereen*, is nauwkeurig gebaseerd op de boeken die ons daarover vertellen. Maar het doel van al die boeken is dat de boodschap bekend kan worden bij iedereen, vooral bij mensen die normaal gesproken geen boek met voetnoten en Grieks zouden lezen. Voor dat soort mensen zijn de boeken uit deze serie geschreven. En daarom staat er een woordenlijst achterin, met de belangrijkste woorden die je nodig hebt om verder te kunnen komen en een simpele beschrijving van wat ze betekenen. Telkens als je een woord **vetgedrukt** in de tekst ziet staan, kun je achterin opzoeken hoe het ook alweer precies zat.

Er zijn vandaag de dag natuurlijk veel vertalingen van het Nieuwe Testament beschikbaar. Degene die ik hier aanbied, is gemaakt voor dezelfde soort lezer: een die wellicht niet direct de meer formele, soms zelfs zware toon van sommige standaardvertalingen zou begrijpen. Ik heb uiteraard geprobeerd zo dicht mogelijk bij het origineel te blijven, maar mijn belangrijkste doel is geweest er zeker van te zijn dat de woorden niet alleen tot sommige mensen kunnen spreken, maar tot iedereen.¹

Het evangelie volgens Johannes is altijd al voor veel men-

¹ Het vertalen van Wrights bijbelvertaling zorgt voor te veel afstand van de grondtekst. Daarom wordt voor deze serie de *Nieuwe Bijbelvertaling* (NBV) gebruikt, die met hetzelfde doel is vertaald. Namen en citaten in de lopende tekst zijn waar mogelijk ontleend aan de NBV. [noot van de vertaler]

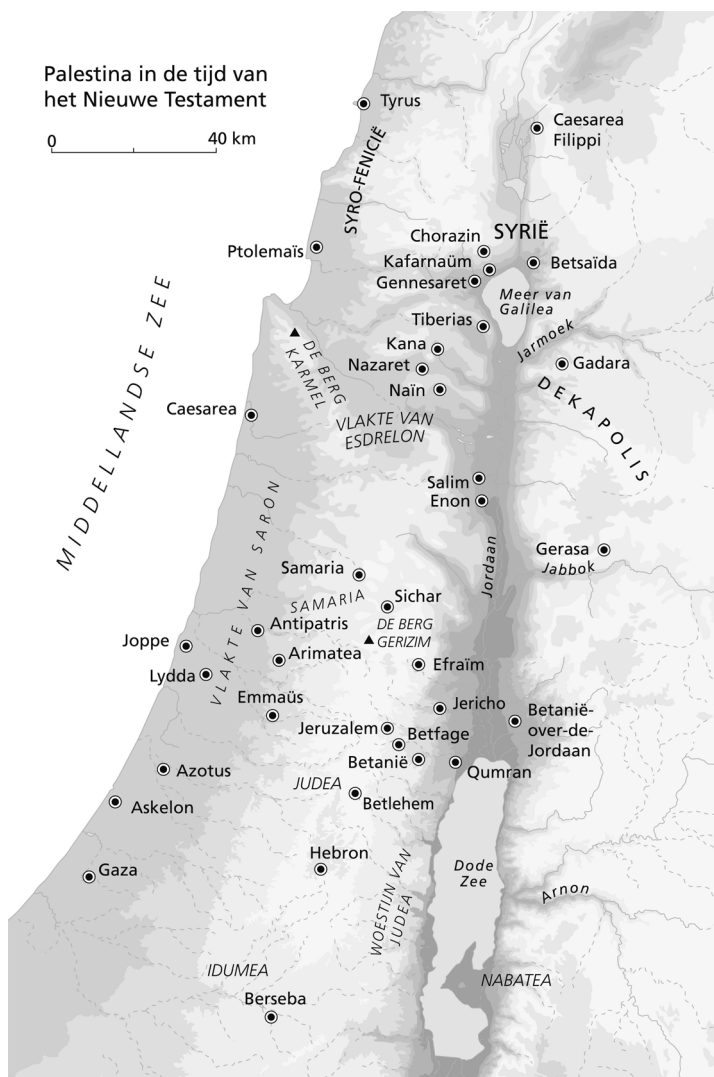
INTRODUCTIE

sen een favoriet Bijbelboek geweest. In een bepaald opzicht is Johannes het eenvoudigste van de vier evangeliën; in een ander opzicht is het dieper dan de andere. Het komt over als een boek dat geschreven is door iemand die een heel goede vriend van Jezus was, en die de rest van zijn leven nodig heeft gehad om op een steeds dieper niveau te verwerken wat Jezus gedaan en gezegd en bereikt heeft, en die het in gebed op alle manieren doorworsteld heeft en anderen geholpen heeft het te begrijpen. De eeuwen door hebben talloze mensen gemerkt dat de figuur van Jezus voor hen echt ging leven wanneer ze dit evangelie lezen, als een mens vol warmte en licht en belofte. Eigenlijk is het een van de grootste boeken uit de wereldliteratuur; en bij die grootsheid hoort de manier waarop het zijn geheimen openbaart, niet alleen voor geleerden en hoogvliegers, maar ook voor ieder die het met nederigheid en hoop benadert. Dus hier is het: *Johannes voor iedereen!*

Tom Wright

Palestina in de tijd van het Nieuwe Testament

0 40 km

JOHANNES 1,1-18

Het mens geworden Woord

¹In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. ²Het was in het begin bij God. ³Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. ⁴In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. ⁵Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen. ⁶Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes. ⁷Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat iedereen door hem zou geloven. ⁸Hij was niet zelf het licht, maar hij was er om te getuigen van het licht: ⁹het ware licht, dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam. ¹⁰Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. ¹¹Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen. ¹²Wie hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. ¹³Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God.

¹⁴Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader. ¹⁵Van hem getuigde Johannes toen hij uitriep: 'Hij is het over wie ik zei: "Die na mij komt is meer dan ik, want hij was er vóór mij!"' ¹⁶Uit zijn overvloed zijn wij allen met goedheid overstelpt. ¹⁷De wet is door Mozes gegeven, maar goedheid en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen. ¹⁸Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.

'Als je net het dorp uit bent is het aan de rechterkant, ' had mijn vriend gezegd, 'je ziet wel waar je af moet slaan – de naam staat op het hek.'

Dat klonk niet al te ingewikkeld. Hier was het dorp. Ik reed langzaam langs de typische plattelandshuisjes, kleine winkeltjes en de oude dorpskerk.

Eerst dacht ik dat ik hem misschien niet goed gehoord had. Ik was door het dorp heen, maar er leken helemaal geen huizen meer te zijn. Maar toen kwam ik bij de poort. Hoge stenen zuilen, overhangende bomen en een oud houten bord met de naam erop. Daarachter een met grind bedekte oprijlaan, die verderop een bocht maakte en uit het zicht verdween. Narcissen stonden aan beide zijden in het gras, afgegrensd door weelderige rododendronstruiken.

Ik reed de oprijlaan op. Hij had mij nooit verteld dat hij op een dergelijke plek woonde! Ik nam de bocht, en toen nog een, met nog meer narcissen en struiken. Een laatste bocht, en wat ik toen zag benam me bijna de adem.

Daar voor mij lag het huis. Achter de beschutting van een rij bomen en omgeven door grasvelden en lage struiken, terwijl de ochtendzon de kleuren van de oude stenen deed oplichten. En daar was ook mijn vriend, die tevoorschijn kwam tussen de pilaren van het voorportaal om mij te begroeten!

Het opslaan van het **Johannesevangelie** heeft wel iets weg van de aankomst bij een prachtig, imposant huis. Veel Bijbellezers weten wel dat dit evangelie net iets anders is dan de andere. Ze hebben gehoord of beginnen te ontdekken dat het verborgen diepten van betekenis kent. Een bekende uitspraak luidt dat dit boek lijkt op een plas waarin een kind veilig kan spelen, en die tegelijk diep genoeg is zodat er een olifant in kan zwemmen. Hoewel het indrukwekkend is wat structuur en thema's betreft, is het toch niet de bedoeling om je af te schrikken. Het maakt dat je je welkom voelt. Je kunt wel stellen dat miljoenen mensen hebben ontdekt dat hoe dichterbij de grote Vriend eruit naar voren kwam om hen tegemoet te komen.

JOHANNES 1,1-18 Het mens geworden Woord

Zoals veel statige huizen heeft het evangelie een oprijlaan, waar je vanaf de weg opgaat en die al iets over het huis zegt voordat je er daadwerkelijk bent. In feite vormen de verzen waarmee dit evangelie opent zo'n complete inleiding op het boek dat je al heel wat ziet van wat er komen gaat en wat het betekent, op het moment dat je aan het verhaal zelf begint. Het is bijna alsof er borden langs de lange oprijlaan staan, waarop de verschillende kamers van het huis en de mensen die je daar zult tegenkomen afgebeeld staan. Dit gedeelte is beroemd geworden omdat het vaak met kerst gelezen wordt – hoewel het niet over de geboorte van Jezus gaat, maar over de volle betekenis van alles wat hij was, is en gedaan heeft. En hoe verder we komen met de verkenning van het evangelie zelf, hoe meer we ontdekken hoe compleet de inleiding in dit korte gedeelte is.

De poort die toegang geeft tot de oprijlaan wordt gevormd door de onvergetelijke beginregel: 'In het begin was het **Woord**.' Zo weten we direct dat we een plek betreden die zowel vertrouwd en vreemd is. 'In het begin' – er is geen lezer van de Bijbel die deze zin hoort en niet meteen aan het begin van Genesis denkt, het allereerste boek van het Oude Testament: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde.' Wat Johannes ons verder ook allemaal te vertellen heeft, hij wil in ieder geval dat we zijn boek zien als het verhaal van God en de wereld, en niet slechts als het verhaal van één figuur op één plek en in één tijd. Dit is een boek over de schepper-God die op een nieuwe manier handelt in zijn geliefde schepping. Het gaat over de manier waarop het lange verhaal dat in Genesis begon de climax bereikt die de schepper altijd al voor ogen stond.

En dat gebeurt door 'het Woord'. In Genesis 1 is er de climax van de schepping van de mens, die gemaakt wordt naar het beeld van God. In Johannes 1 is de climax te zien in de komst van een mens, het Woord dat 'vles' geworden is, zoals andere vertalingen het zeggen.

Als ik een woord spreek maakt het in zekere zin deel van mij uit. Het is adem die van binnen in mij komt, het geluid dat ik met mijn keel, mond en tong maak. Wanneer mensen het horen, gaan ze ervan uit dat ik het ook zo bedoeld heb als het klinkt. 'Maar je zei...' merken mensen soms op als onze daden niet met onze woorden overeenkomen. We blijven verantwoordelijk voor de woorden die we spreken.

En toch kennen onze woorden een leven dat onafhankelijk van ons lijkt te zijn. Wanneer mensen ze horen, kunnen woorden een verandering teweegbrengen in de manier waarop zij leven en denken. Denk aan 'ik hou van je'; of 'het is tijd om te gaan'; of 'je bent ontslagen'. Woorden die een nieuwe situatie in het leven kunnen roepen. Mensen antwoorden erop of handelen ernaar. De woorden blijven in hun geheugen staan en blijven hen beïnvloeden.

In het Oude Testament zien we regelmatig hoe God handelt door middel van zijn 'woord'. Wat hij zegt gebeurt – in Genesis zelf, en ook geregeld in wat verder volgt. 'Door het woord van de HEER is de hemel gemaakt,' lezen we in Psalm 33,6. Gods woord is het enige dat blijvend is, hoewel mensen en planten verdorren en sterven (Jesaja 40,6-8); Gods woord zal uit zijn mond uitgaan en leven, genezing en hoop brengen aan Israël en aan de hele schepping (Jesaja 55,10-11). Dat zijn zo een paar lijnen die de achtergrond vormen van Johannes' keus om hier de term 'Woord' te gebruiken, als om ons te vertellen wie Jezus echt is.

Waarschijnlijk verwacht Johannes dat er lezers zijn die opmerken dat deze beginverzen over Jezus zelf zeggen, wat bepaalde schrijvers over de 'Wijsheid' gezegd hebben. Vele Joodse leraars hadden geworsteld met de eeuwenoude vragen: Hoe kan de ene ware God zowel anders dan de wereld zijn, als in de wereld actief zijn? Hoe kan hij op afstand staan, heilig en hoogverheven zijn, en tegelijk op een intieme manier aanwezig zijn? Er waren er al die het over 'woord' en 'wijsheid' gehad hadden om op deze vragen antwoord te

JOHANNES 1,1-18 Het mens geworden Woord

geven. Sommigen hadden al de link gelegd met het geloof dat de ene ware God beloofd had 'aanwezig' te zullen zijn in de **tempel** in Jeruzalem. Anderen zagen deze begrippen omsloten door de Joodse wet, de **Tora**. Zoals we zullen zien hebben al deze dingen een plekje in Johannes' denken wanneer hij over Gods 'Woord' spreekt.

Maar het idee van het Woord zou bepaalde lezers ook kunnen doen denken aan ideeën die de heidense filosofen besproken hadden. Sommigen van hen hadden het over het 'woord' als een soort rationeel principe, dat diep in de hele kosmos en in alle mensen gelegen is. Zoek aansluiting bij dit principe, zo zeiden zij, en je zult de ware zin van het leven ontdekken. Nou ja, misschien is dat wel zo, lijkt Johannes tegen hen te zeggen; maar het Woord is niet maar een abstract principe; het is een persoon. En ik zal jullie aan hem voorstellen.

De verzen 1-2 en 18 vormen het begin en de afsluiting van dit gedeelte, en onderstrepen dat het Woord God was en is, en heel dicht bij God is. Johannes weet heel goed dat hij de taal voor iets gebruikt dat normaal gesproken onmogelijk is, maar dat hij dit doet, komt door Jezus; in vers 14 staat immers dat het Woord mens werd en een van ons werd. In feite werd het Woord de mens die wij als Jezus kennen. Ziedaar het thema van dit evangelie: als je wilt weten wie de ware God is, kijk dan goed naar Jezus.

De rest van dit gedeelte draait rond deze centrale uitspraak. Hij die wij als Jezus kennen is identiek, zo blijkt, aan het Woord dat er vanaf het allereerste begin was, het Woord waardoor alle dingen gemaakt zijn, het ene Woord dat **leven** en licht bevatte en bevat. Reeds voor de schepping daagde het Woord de duisternis uit, en nu daagt het de duisternis uit die, tragisch genoeg, in de schepping zelf zit. Het Woord brengt de nieuwe schepping tot stand, waarin God nogmaals zegt: 'Er moet licht komen.'

Maar wanneer God het Woord de wereld in zendt, doet

de wereld net of zij hem niet herkent. Sterker nog, wanneer hij het Woord speciaal naar Israël zendt, herkent zijn uitverkoren volk hem niet. Dat is het kernprobleem dat als een rode draad door het hele evangelieverhaal heen loopt. Jezus komt naar Gods volk, en Gods volk doet wat de rest van de wereld ook doet: het verkiest de duisternis boven het licht. Daarom is er nieuwe genade nodig, naast de genade die al gegeven was (vers 16): de **wet**, door Mozes gegeven, wijst in de goede richting maar kan ons niet naar het beloofde land brengen. Daarvoor heb je de genade en waarheid nodig die door Jezus de **messias, de Zoon van God** komen. Het meest bijzondere aan deze openingsverzen is misschien wel dat wij er ook in voorkomen: 'Wie hem wel ontvingen (...)' (vers 12); wat hier staat geldt voor iedereen, toen en nu, die hem aanneemt. Je hoeft niet in een bepaalde familie of een bepaald deel van de wereld geboren te zijn. God wil dat mensen van overal op deze nieuwe manier geboren worden, in de familie die door Jezus begonnen is en die zich sindsdien over de hele wereld verspreid heeft. Iedereen kan 'kind van God' worden in deze zin van het woord, en dat gaat verder dan dat alle mensen in Gods ogen bijzonder zijn. In dit leven kan er iets met mensen gebeuren waardoor ze nieuwe mensen worden, mensen die 'in zijn naam geloven' (vers 12). Op de een of andere manier (hoe precies, dat zal Johannes ons stap voor stap duidelijk maken als we het prachtige gebouw binnengaan waar deze oprijlaan ons naartoe brengt) is het grote schouwspel van God en de wereld, van Jezus en Israël, van het Woord dat de heerlijkheid van de onzichtbare God onthult – is dit grote schouwspel als een toneelstuk dat op zoek is naar acteurs; en er is een rol voor iedereen, inclusief jou en mij.

Als we zo de oprijlaan afrijden, in de richting van het hoofdgebouw, kruist een zekere figuur ons pad. Is dat misschien onze vriend? Hij draait zich om en ziet ons, maar hij wijst ons door naar het grote huis. Hij is niet degene die wij

JOHANNES 1,19-28 Het getuigenis van Johannes

zoeken, maar het is zijn taak om ons op hem te wijzen. Om het met Johannes te zeggen: ‘Hij kwam om van het licht te getuigen.’ Wanneer wij het Woord van God willen ontmoeten, dan doen we er goed aan om bij **Johannes de Doper** te beginnen, zo zien we in alle vier de evangeliën.

JOHANNES 1,19-28**Het getuigenis van Johannes**

¹⁹Dit is het getuigenis van Johannes. De Joden hadden vanuit Jeruzalem priesters en Levieten naar hem toe gestuurd om hem te vragen: ‘Wie bent u?’ ²⁰Hij gaf zonder aarzelen antwoord en verklaarde ronduit: ‘Ik ben niet de messias.’ ²¹Toen vroegen ze hem: ‘Wie dan? Bent u Elia?’ Hij zei: ‘Die ben ik ook niet.’ ‘Bent u de profet?’ ‘Nee,’ antwoordde hij. ²²‘Maar wie bent u dan?’ vroegen ze hem. ‘Wij moeten antwoord kunnen geven aan degenen die ons gestuurd hebben – wie zegt u zelf dat u bent?’ ²³Hij zei: ‘Ik ben de stem die roept in de woestijn: “Maak recht de weg van de Heer,” zoals de profet Jesaja gezegd heeft.’ ²⁴De afgevaardigden die uit de kring van de farizeeën kwamen, ²⁵vroegen verder: ‘Waarom doopt u dan, als u niet de messias bent, en ook niet Elia of de profet?’ ²⁶‘Ik doop met water,’ antwoordde Johannes. ‘Maar in uw midden is iemand die u niet kent, ²⁷hij die na mij komt – ik ben het niet eens waard om de riemen van zijn sandalen los te maken.’ ²⁸Dit gebeurde in Betanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Johannes doopte.

‘Laat het heel duidelijk zijn dat ik geen kandidaat ben.’

Dat is een uitspraak die je steeds weer kunt horen wanneer politici elkaar verdringen om een bepaalde positie of bij verkiezingen. Nee, ze stellen zich niet beschikbaar. Nee, ze hebben absoluut niet de ambitie om mee te dingen naar deze functie. Nee, ditmaal echt niet. En dan – wat een ver-

rassing – is daar ineens die persconferentie waarbij ze melden dat vrienden hen dringend geadviseerd hebben, dat er druk op hen is uitgeoefend, dat ze aan het landsbelang dachten en nu van plan zijn... toch maar mee te dingen. We zijn er al zo aan gewend geraakt dat we er cynisch van worden.

Maar hier hebben we een verhaal over een man die zichzelf in het openbaar naar voren schuift, een grote groep volgelingen krijgt, en dan weigert aanspraak te maken op de status die de mensen hem graag wilden toedichten. Johannes, de schrijver van het **evangelie**, lijkt ervan uit te gaan dat we weet hebben van de diverse 'statusfiguren' of leidersfiguren die vele Joden uit die tijd verwachtten. De **messias**: ja, natuurlijk. De koning uit het huis van David. De koning die alle ongerechtigheid teniet zou doen en zou heersen over Israël, en misschien wel over de hele wereld. Maar **Johannes** ontkent in alle toonaarden dat hij de messias is. Hij lijkt het serieus te menen. Hij doet geen messiasachtige dingen.

Maar hoe zit het dan met Elia en 'de profeet'?

Al eeuwenlang hadden de Joden in de Bijbel gelezen dat de grote profeet Elia vóór de grote en verschrikkelijke 'dag van de HEER' zou terugkeren (Maleachi 3,23). Elia leek niet op de gewone manier gestorven te zijn, maar direct in de **hemel** te zijn opgenomen (2 Koningen 2). En nu, zo geloofden velen, zou hij terugkomen om de komst van Gods nieuwe tijd aan te kondigen. Vele christenen, en waarschijnlijk ook Jezus zelf, geloofden inderdaad dat Johannes deze Elia was, zelfs al meende hijzelf van niet – een vraagstuk waarvoor het Nieuwe Testament geen oplossing biedt (zie bijv. Marcus 9,13). Hoe het ook zij, Johannes wilde duidelijk niet dat iemand dacht dat hij Elia was.

Elia was niet de enige grote profeet die geleefd had. De meeste Joden uit Jezus' tijd zouden hem de tweede plek direct na Mozes zelf gegeven hebben. In Deuteronomium 18,15-18 belooft God dat hij een profeet als Mozes zou

opwekken om het volk te leiden. Deze figuur, een 'profeet als Mozes' die nog moest komen, werd in Jezus' dagen verwacht (zie 6,14), hoewel de meeste mensen waarschijnlijk geen scherp onderscheid wisten te maken tussen de verschillende 'figuren' over wie ze gehoord of gelezen hadden. Ze hadden genoeg kennis om te weten dat er *iemand* zou komen, en het liefst snel, om de ellende waarin ze zaten op te ruimen.

Maar Johannes weigerde al dit soort titels. Een groep **priesters** en Leviëten – **tempelfunctionarissen** – kwam kijken wat voor iemand hij was, gestuurd door de **farizeeën**, een van de voornaamste lobbygroepen van die tijd. Deze hadden zo hun eigen redenen om de mensen in de gaten te houden. Wanneer iemand zich vreemd gedroeg en beweerde een **boodschap** van God te brengen, dan wilden ze weten wie dat was en wat hij zei. En Johannes gedroeg zich vreemd genoeg. In de geschriften van Israël werd niet gerept over een profeet die zou komen en de mensen in het water zou onderdompelen. Waarom deed hij dat?

Het antwoord dat Johannes in dit en de volgende gedeelten geeft, is dat hij de mensen voorbereidt op de komst van iemand anders. Naast het feit dat hij ervan overtuigd is dat de God van Israël hem opgedragen heeft om de mensen in het water te dopen, claimt hij niets anders dan dat hij een 'stem' is. Of beter gezegd, de stem, de stem waarover Jesaja sprak, in hetzelfde gedeelte als dat waarin hij het heeft over het gras dat verdort, maar het **woord** van God dat voor altijd standhoudt (40,1-8). Johannes wil dat wij het verband leggen met dat waarover de verzen 1-18 spreken. En deze stem geeft de opdracht om de weg klaar te maken. De meester komt eraan; de route moet vrijgemaakt worden.

Ik woon dicht bij een drukke straat in de stad, en verschillende malen per dag hoor ik de loeiende sirenes van een politieauto, een brandweerwagen of een ambulance, die probeert zo snel mogelijk bij het zoveelste noodgeval te

JOHANNES 1,19-28 Het getuigenis van Johannes

komen. Zo iets is de taak die Johannes beweert te hebben ook: hij laat de sirene loeien om de weg vrij te maken voor degene die achter hem aan komt. In de proloog (het grote openingsgedeelte in de verzen 1-18) kwamen we dit plaatje van Johannes al tegen: hij was niet het licht, maar was gekomen om ervan te getuigen (1,8). Vergeleken met de messias is hij van secundair belang, ook al komt hij eerder in de tijd. De reden dat hij vóór hem komt, is natuurlijk dat hij wel moet, omdat hij de weg voor hem moet vrijmaken.

In alle evangeliën zien we dat Johannes een dergelijke positie inneemt, evenals trouwens in de vroegchristelijke verkondiging als geheel. De beweging zag op Johannes terug als haar lanceerplatform. Tegelijk waren er groepen volgelingen van Johannes die om de een of andere reden nooit de overstap gemaakt hadden naar het volgen van Jezus. Misschien dat de schrijver van het evangelie weet van het bestaan van dergelijke groepen en wil benadrukken dat Johannes de Doper zelf erop stond dat de mensen Jezus zouden gaan volgen, en niet hemzelf. En dat meende hij ook echt.

Een van de vele punten om over door te denken wanneer we de merkwaardige figuur van Johannes de Doper voor ons zien, is de wijze waarop alle christelijke predikers geroepen zijn tot dezelfde houding als die van Johannes. We verkondigen niet onszelf, zei Paulus al, maar Jezus **Christus** als Heer, en onszelf als uw dienaren omwille van hem (2 Korintiërs 4,5). Anders gezegd, in de woorden van Johannes: 'ik ben ook maar een stem'. Daarin beluisteren we zijn nederigheid, en tegelijk zijn ware grootheid.

JOHANNES 1,29-34

Het lam en de Geest

²⁹De volgende dag zag hij Jezus naar zich toe komen, en hij zei: 'Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt. ³⁰Hij is het over wie ik zei: "Na mij komt iemand die meer is dan ik, want hij was er vóór mij." ³¹Ook ik wist niet wie hij was, maar ik kwam met water dopen opdat hij aan Israël geopenbaard zou worden.' ³²En Johannes getuigde: 'Ik heb de Geest als een duif uit de hemel zien neerdalen, en hij bleef op hem rusten. ³³Nog wist ik niet wie hij was, maar hij die mij gezonden heeft om met water te dopen, zei tegen mij: "Wanneer je ziet dat de Geest op iemand neerdaalt en blijft rusten, dan is dat degene die doopt met de heilige Geest." ³⁴En dat heb ik gezien, en ik getuig dat hij de Zoon van God is.'

'Er is één ding dat ik niet snap – wat doet dat schaap daar?'

De student was al een paar dagen ziek, en ik had hem opgezocht. Hij zat in het eerste jaar van zijn universitaire studie, en de hele wereld van cultureel en intellectueel onderzoek lag voor hem open als de grot van Ali Baba. Zijn vriendin had voor hem een geschiedenis van de westerse kunst meegenomen, zodat hij iets te doen had zolang hij nog niet fit genoeg was om weer te gaan studeren. En voor het eerst dacht hij na over de betekenis van de schilderijen.

Hij was aanbeland bij een schilderij van **Johannes de Doper**. Eeuwenlang was het gebruikelijk geweest om naast Johannes een lam af te beelden. Soms wijst Johannes erop. Soms staat het gewoon met een bedachtzame blik naast hem. Soms wordt het nog verduidelijkt doordat er bloed uit zijn zij stroomt, dat in sommige gevallen opgevangen wordt in een kelk. Ik weet niet meer precies welk schilderij het was dat de student bekeek, maar ik neem aan dat er gewoon een gezond schaap naast een grote bebaarde profeet op stond.

Ik legde het hem uit. Er zijn allerlei redenen waarom Johannes de Doper beroemd is, maar de centrale en belangrijkste taak die hij in het Nieuwe Testament heeft, is om van zichzelf af en naar Jezus te wijzen. Hier in het **evangelie** volgens Johannes is het in het bijzonder zo dat hij op Jezus als 'het lam van God' wijst. En daarmee geeft hij direct aan het begin van het evangelie aan hoe de afloop zal zijn, en waarom. Jezus zal sterven als offer voor de zonden van de wereld.

Tegen het eind van het verhaal heeft Johannes (de schrijver, niet de Doper) de betekenis duidelijk gemaakt. In dit evangelie vindt het sterven van Jezus plaats op de middag waarop de paaslammeren in de **tempel** geslacht worden. Jezus is het ware paaslam. Net als veel andere nieuwtestamentische schrijvers, maar op een heel eigen manier, is Johannes erop uit dat wij de gebeurtenissen rond Jezus als een nieuw, en beter **exodus**verhaal zullen opvatten. Precies zoals God de Israëlieten uit Egypte geleid heeft, leidt hij nu een nieuw volk uit een slavernij die nog ouder en duisterder is.

Maar uit wie bestaat dat nieuwe volk? In het oorspronkelijke verhaal in het boek Exodus lezen we hoe Israël gered wordt uit de duistere machten van deze wereld, in dit geval de Egyptenaren onder de farao. Maar nu, zegt Johannes, neemt het lam van God de zonde van de wereld zelf weg. Dit kan alleen maar betekenen dat God zijn reddingsoperatie verbreedt, zodat die niet alleen Israël maar de hele schepping omvat.

In de proloog wordt hiernaar al impliciet verwezen (1,12-13). Wie het **Woord** ontvangt, wie in zijn naam gelooft, kan als kind van God opnieuw geboren worden. En dat geldt voor iedereen – en niet slechts voor mensen met een bepaalde afkomst of mensen die bepaalde dingen bereikt hebben. Steeds weer in dit evangelie zullen we zien dat het oude volk van God de betekenis mist van wat Jezus aan het doen is. Dat geldt met name voor hun leiders en zelfbenoemde

bewakers van de traditie. Aan de andere kant zien we de mensen aan de rand, mensen die buiten de normale patronen leven, tot inzicht komen en de vergeving en genezing vinden die door Gods transformerende liefde tot stand worden gebracht. Dat is wat het betekent wanneer Johannes op Jezus wijst als 'lam van God dat de zonde van de wereld wegneemt'.

Hoe weet Johannes dit? Dat vertelt hij ons zelf. Het kwam door iets wat gebeurde op het moment waarop Jezus gedoopt werd.

Een beschrijving van de feitelijke **doop** zelf komt in dit evangelie niet voor (evenmin als van het Laatste Avondmaal trouwens). De schrijver lijkt ervan uit te gaan dat we ervan weten. Eigenlijk lijkt het erop dat Johannes in dit hele eerste hoofdstuk aanneemt dat zijn lezers al bekend zijn met bepaalde elementen uit het verhaal van Jezus. Dat hoeft nog niet te betekenen dat hij zijn evangelie schrijft op een moment waarop de andere drie al geschreven zijn. In de vroege kerk kende men de verhalen al heel goed, lang voordat ze opgeschreven werden in de vorm waarin wij ze kennen. Maar hier, zoals wel vaker, ziet Johannes het grotere plaatje voor zich dat wij ook uit andere bronnen kennen. Hij vindt het niet nodig om wat bekend is te herhalen, want het gaat hem erom dat al onze aandacht naar de betekenis ervan uitgaat.

Dit is de kern van Johannes' 'bewijs': Jezus is degene op wie Gods **Geest** neerdaalt en rust. En dat betekent dat hij degene is die niet slechts met water zal dopen, zoals Johannes deed, maar met de **heilige Geest**.

Ook hierin zien we dus dat Johannes de Doper wijst op een van de belangrijkste dingen waarvoor Jezus gekomen is. Net als het sterven van Jezus wordt dit in de laatste hoofdstukken van het verhaal vervuld. Tussendoor horen we in dit evangelie wel over de Geest, met name in de opmerkelijke verzen in 7,37-39 en in de grote 'afscheidstoespraak' in

hoofdstuk 14-16. Maar het is pas in de laatste scènes dat de Geest aan Jezus' volgelingen gegeven wordt. Pas nadat het lam gedood is voor de zonden van de wereld, kan de Geest van de levende God over zijn volk uitgegoten worden. Pas nadat de tempel schoongemaakt en voorbereid is – de tempel van het menselijke hart, die vervuild is door zonde en opstandigheid – kan de aanwezigheid van God komen en kan hij in ons wonen. Op de avond van de paasdag waarop Jezus opgestaan is, ademt Jezus op zijn **leerlingen** en geeft hij hun zijn eigen Geest, zijn adem (20,21-23).

Wanneer Johannes de Doper op basis van dit bewijs verklaart dat Jezus 'de **Zoon van God**' is, dan is de eerste en meest voor de hand liggende betekenis waaraan deze diepe, rijke uitdrukking doet denken die van 'de **messias**'. Wanneer we het evangelie lezen, dan weten we dat het ook nog een andere, diepere betekenis heeft. Immers, al in de proloog gaat het erover dat Jezus 'de enige Zoon' is (1,18) – een bijzondere, unieke uitdrukking, waarmee tegelijkertijd weergegeven wordt dat Jezus één met de Vader is, én dat hij van de Vader te onderscheiden is. In feite is hij het Woord dat altijd bij God was, dat altijd God geweest is, maar dat nu mens geworden is. Maar verplaatsen wij ons in de hongerige Galileeërs en Judeeërs die naar Johannes toekomen om door hem gedoopt te worden, dan beseffen we dat zij deze uitspraak zo opgevat zullen hebben, dat Johannes bedoelde dat Jezus de messias was, de ware koning die zou komen om Israël uit de heidense overheersing te bevrijden.

Uit de volgende twee gedeelten blijkt dat dit inderdaad is waaraan zij dachten – hoewel wij, als we hun verhaal lezen, merken dat er voortdurend op gezinspeeld wordt dat er tegelijk veel meer aan de hand was. Willen we het evangelie volgens Johannes werkelijk lezen zoals het zich aandient, dan zullen we moeten leren om in onze gedachten twee lijnen naast elkaar vast te houden, en als we daaraan gewend zijn een derde en vierde, en nog wel meer. Zoals je naar